

Методичні підходи до типологізації суб'єктів туристичного підприємництва в аграрній сфері

Предметом дослідження є методичні підходи до управління туристичною підприємницькою діяльністю в аграрній сфері.

Мета дослідження – визначити методичні підходи до типологізації суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті наведено три групи об'єднання суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму. Виділена добровільна категоризація «Українська гостинна садиба» та система екологічного маркування агросадиби знаком «Зелена садиба». Наведена класифікація підприємницьких стратегій суб'єктів підприємництва аграрної сфери.

Висновки. Результатами проведеного дослідження стали наступні висновки. Окреслено підхід до типологізації суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму залежно від стратегії здійснення різних видів діяльності в межах одного суб'єкту. Визначено три типи суб'єктів підприємництва в сфері сільського аграрного туризму за структурою доходів від сільськогосподарської та туристичної діяльності.

Ключові слова: туристичні підприємства, сільський аграрний туризм, стратегії, менеджмент, категоризація, туристи, маркування, послуги, ефективність.

Методические подходы к типологизации субъектов туристического предпринимательства в аграрной сфере

Предметом исследования являются методические подходы к управлению туристической предпринимательской деятельностью в аграрной сфере.

Цель исследования – определить методические подходы к типологизации субъектов предпринимательства сферы сельского аграрного туризма.

Методы исследования. В работе использованы диалектический метод научного познания, метод анализа и синтеза, сравнительный метод, метод обобщения данных.

Результаты работы. В статье приведены три группы объединения субъектов предпринимательства сферы сельского аграрного туризма. Выделена добровольная категоризация «Украинская гостеприимная усадьба» и система экологической маркировки агроусадьбы знаком «Зеленая усадьба». Приведена классификация предпринимательских стратегий субъектов предпринимательства аграрной сферы.

Выводы. Результатами проведенного исследования стали следующие выводы. Очерчен подход к типологизации субъектов предпринимательства сферы сельского аграрного туризма в зависимости от стратегии осуществления различных видов деятельности в пределах одного субъекта. Определены три типа субъектов предпринимательства в сфере сельского аграрного туризма по структуре доходов от сельскохозяйственной и туристической деятельности.

Ключевые слова: туристические предприятия, сельский аграрный туризм, стратегии, менеджмент, категоризация, туристы, маркировка, услуги, эффективность.

Methodological approaches to typologizing of subjects of tourist business in agrarian sphere

The subject of the study is the methodological approaches to the management of tourist business activity in the agricultural sphere.

The purpose of the study is to determine methodological approaches to typologizing the entities of entrepreneurship in the field of rural agrarian tourism.

Research methods. The dialectical method of scientific knowledge, method of analysis and synthesis, comparative method, method of generalization of data are used in the work.

Results of work. The article describes three groups of association for the entities of entrepreneurship in the field of rural agrarian tourism. Voluntary categorization named «Ukrainian guest house» and system of ecological marking of the farmstead with the sign «Green farmstead» are allocated. The classification of entrepreneurial strategies of agrarian business entities is given.

Conclusions. The results of the study were the following conclusions. Approach to typologizing of entities of entrepreneurship in the field of rural agrarian tourism is outlined, depending on the strategy of carrying out different activities within a single entity. Three types of business entities in the field of rural agrarian tourism are identified by the structure of income from agricultural and tourist activities.

Keywords: tourist enterprises, rural agrarian tourism, strategies, management, categorization, tourists, marking, services, efficiency.

Постановка проблеми. З метою формування найбільш ефективної стратегії управління суб'єктами підприємництва сфери сільського аграрного туризму необхідно провести їх типологічний аналіз – один із поширених методів розв'язання завдань, що постають при аналізі соціально-економічної інформації. Необхідність дослідницької типологізації виникає у зв'язку з потребою впорядкувати опис безлічі неоднорідних об'єктів або вивчити певні закономірності на основі аналізу таких безлічей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питання розвитку сільського аграрного туризму в контексті соціально-економічної розбудови сільських територій присвячені праці В. Васильєва, П. Горішевського, А. Єременко, Т. Кальної-Дубінюк, В. Липчук, С. Мельниченко, Л. Мерлян, В. Терещенка та інші. Високо оцінюючи їхні теоретичні та практичні напрацювання щодо визначення, організації й управління діяльністю підприємств сільського аграрного туризму, вважаємо за необхідне розвивати теоретичну тематику. На даний час існує низка невирішених проблем у напрямку управління туристичною підприємницькою діяльністю в аграрній сфері і тому це потребує подальших досліджень.

Мета статті – визначити методичні підходи до типологізації суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму.

Виклад основного матеріалу. В Україні застосовується ряд підходів і моделей до типологізації суб'єктів туристичного підприємництва в аграрній сфері. Найбільш загальним можна вважати об'єднання суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму в три групи залежно від цілей діяльності й умов господарювання:

1. Розвиток сільського туризму на базі домогосподарств або особистого селянського господарства, яке пропонує гостям не більше 9 ліжок-місць. Ця модель успішно реалізується в сільській місцевості, яка здебільшого не належить до туристичної, але є потенційно привабливою та має відповідні ресурси.

2. Будівництво приватних агротуристичних суб'єктів у сільській місцевості. Ця модель успішно реалізується у формі стилізованих хуторів, культурно-етнографічних центрів.

3. На базі сільськогосподарських тематичних парків і центрів. Концепція такої моделі – популяризація нових технологій у сільському господарстві, альтернативних джерел енергії, ознайомлення з традиційним сільськогосподарським виробництвом, пов'язаними з ним святами і традиціями, надання послуг із дорадництва та гостинності.

В Україні є такі форми організації суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму: сільський дім – проживання з родиною господаря в одному будинку, в якому є до 5 кімнат із можливістю розміщення до 10 осіб; визначений обсяг сервісу; ведеться сільськогосподарське виробництво; гостьовий дім (будинок) – зазвичай більшого розміру на зразок пансіонату, має 5–10 кімнат, розрахований не більше як на 10 осіб; сервіс краще розвинений порівняно із сільським домом; котедж – сучасна будівля для приймання туристів з усіма вигодами, зручними й добре вмебльованими кімнатами, з побутовою технікою, може бути сауна, камін, басейн, господарі проживають окремо, рівень сервісу високий; міні-готель – спеціально побудований для приймання туристів, із санвузлами в кімнатах або на поверсі, господарі проживають окремо, рівень сервісу високий; кемпінг – туристичний табір у сільській місцевості, з паркуванням автомобілів, можливий певний рівень сервісу.

В Україні запроваджена добровільна категоризація у сфері сільського зеленого туризму «Українська гостинна садиба», чотири категорії якої позначаються відповідним знаком. Враховуючи сучасні висококонкурентні умови господарювання, всі власники агроосель повинні бути зацікавлені в проведенні стандартизації для підвищення якісного рівня своєї діяльності та її наближення до міжнародних стандартів, а також у виокремленні своїх садіб за рахунок високої якості надання послуг.

В нашій країні також запроваджена система екологічного маркування агросадіб знаком «Зелена садиба». Цей знак може збільшити популярність садиби серед екологічно-свідомих туристів та вирізнити її серед інших як провідну садибу сільського аграрного туризму, яка використовує при обслуговуванні туристів лише екологічно чисті матеріали та продукти.

Для власника такого знаку його привабливість забезпечується двома основними факторами: підвищеним попитом із боку туристів і першочерговим просуванням його послуг на ринок Спілкою та державними установами. Перший із цих факторів на сьогоднішній день спрацьовує переважно для зарубіжних споживачів, які є бажаними гостями в українських оселях завдяки їх високій культурі та платоспроможності.

Вищезазначені підходи до типологізації суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного ту-

ризму є дуже важливими для практичної діяльності, але вони не повною мірою враховують особливості підприємницької діяльності в аграрній сфері. Окреслимо підхід до типологізації суб'єктів туристичного підприємництва в аграрній сфері залежно від стратегії здійснення різних видів діяльності в межах одного суб'єкту. Стратегія суб'єкту підприємництва сфери сільського аграрного туризму – це система завдань на основі застосування правил, концепцій, моделей прийняття рішень для становлення і досягнення довгострокових цілей розвитку даного підприємства, удосконалення його структури з урахуванням наявних ресурсів, економічних інструментів і конкурентних позицій на ринку, кінцевою метою яких є забезпечення економічного та соціального ефекту.

Ознайомлення із науковою літературою засвідчило наявність великої кількості варіантів класифікації стратегій підприємств. Для суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму доцільно класифікувати їхні підприємницькі стратегії за структурою доходів від сільськогосподарської та туристичної діяльності, а саме:

1. Суб'єкти підприємництва зі змішаною структурою доходів, для яких доходи від туризму були менш важливі або навіть неважливі.
2. Суб'єкти підприємництва зі змішаною структурою доходів, для яких туристична діяльність стала важливим джерелом доходів.
3. Активні, стійкі та з динамічним розвитком суб'єкти підприємництва в сфері сільського аграрного туризму, що отримують доходи в основному від туристичної діяльності. Наведена класифікація підприємницьких стратегій суб'єктів підприємництва аграрної сфери є найбільш прийнятною та дає можливість упорядкувати дії та координувати їх щодо перспектив розвитку і зростання, функціонування у визначених сферах і поведінки в конкурентному середовищі.

Висновки

В Україні застосовується ряд підходів і моделей до типологізації суб'єктів туристичного підприємництва в аграрній сфері. Серед них можна виділити добровільну категоризацію «Українська гостинна садиба». Окреслено три типи суб'єктів підприємництва в сфері сільського аграрного туризму відповідно до подібності їх структури доходів, у тому числі: суб'єкти підприємництва зі змішаною структурою доходів, для яких доходи від туризму були менш важливі або навіть неважли-

ві; суб'єкти підприємництва зі змішаною структурою доходів, для яких туристична діяльність стала важливим джерелом доходів; активні, стійкі та з динамічним розвитком суб'єкти туристичного підприємництва в аграрній сфері, що отримують доходи в основному від туристичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Боди З., Мертон Р. Финансы: учеб. пособие / пер. с англ.. М.: Вильямс, 2000. 592 с.
2. Бузудалов И. Н., Крылатых Э. Н., Никонов А. А. Аграрные отношения: теория, историческая практика, перспективы развития. М.: Наука, 1993. 405 с.
3. Важинський Ф. А., Колодійчук А. В. Сутність і значення соціально-економічного розвитку сільських територій // Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.5. С. 152–157.
4. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Черторицький В. М. Фактори інноваційного розвитку промисловості // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2011. Вип. 21.11. С. 201–205.
5. Гоголь Г. П., Колодійчук А. В., Яремко А. Ю. Сутність збутової діяльності машинобудівних підприємств // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2010. Вип. 20.7. С. 148–153.
6. Горішевський П. В., Васильєв В. П., Зінко Ю. В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі: підруч.. Ів.–Франківськ: Місто–Н, 2003. 158 с.
7. Долішній І. М., Колодійчук А. В. Мотивація персоналу як об'єкт управління на підприємстві // Наук. вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.5. С. 211–216.
8. Колодійчук А. В., Пісний В. М. Особливості функціонування машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.13. С. 172–178.
9. Колодійчук А. В., Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інноваційного процесу // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.9. С. 191–196.
10. Мех Я., Чорний Р. Соціалізація системи обліку в контексті контролю за використанням внутрішніх резервів підприємства // Теорія і практика економічного аналізу: сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, жовтень 2008 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2008. С. 215–218.
11. Сопільник Л. І., Колодійчук А. В. Управління конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.10. С. 222–227.

12. Чорна Н. Проблеми розвитку підприємництва в Україні // Прикладна економіка – від теорії до практики: матеріали Міжн. науково-практичної конференції (Тернопіль, 27 жовтня 2017 р.). Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2018. С. 77–79.

References

1. Bodie, Z., & Merton, R. (2001). *Finansy [Finance]: Manual* [Translated from English]. Moscow: Williams. [in Russian].
2. Buzudalov, I. N., Krylatykh, E. N., & Nikonov, A. A. (1993). *Agrarnyye otnosheniya: teoriya, istoricheskaya praktika, perspektivy razvitiya* [Agricultural relations: theory, historical practice, development prospects]. Moscow: Science. [in Russian].
3. Vazhynskyy, F. A., & Kolodiychuk, A. V. (2010). *Sutnist' i znachennya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku sil's'kykh terytoriy* [Essence and importance of socio-economic development of rural territories]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 20.5 (pp. 152–157). [in Ukrainian].
4. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., & Chertoryzhskyy, V. M. (2011). *Fakторы innovatsiynoho rozvytku promyslovosti* [Factors of innovation development of industry]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 21.11 (pp. 201–205). [in Ukrainian].
5. Hohol, H. P., Kolodiychuk, A. V., & Yaremko, A. Yu. (2010). *Sutnist' zbutovoyi diyal'nosti mashynobudivnykh pidpryyemstv* [The essence of the sales activities of machine-building enterprises]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 20.7 (pp. 148–153). [in Ukrainian].
6. Horishevskyy, P. V., Vasylyev, V. P., & Zinko, Yu. V. *Sil's'kyy zelenyy turizm: orhanizatsiya hostynnosti na seli* [Rural green tourism: organization of hospitality in the countryside]: Textbook. Ivano-Frankivsk: City–N. [in Ukrainian].
7. Dolishniy, I. M., & Kolodiychuk A. V. (2010). *Motyvatsiya personalu yak ob'yeckt upravlinnya na pidpryyemstvi* [Motivation of the personnel as an object of management in the enterprise]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 20.5 (pp. 211–216). [in Ukrainian].
8. Kolodiychuk, A. V., & Pisnyy, V. M. (2009). *Osoblyvosti funktsionuvannya mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny* [Features of functioning of machine-building enterprises at the current stage of development of the economy of Ukraine]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.13 (pp. 172–178). [in Ukrainian].

9. Kolodiychuk, A. V., Pisnyy V. M., & Semchuk Zh. V. (2009). Sutnist' innovatsiy, struktura ta osnovni etapy innovatsiynoho protsesu [The essence of innovation, the structure and the main stages of the innovation process]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.9 (pp. 191–196). [in Ukrainian].

10. Mekh, Ya., & Chorny, R. (2008). Sotsializatsiya systemy obliku v konteksti kontrolyu za vykorystanniam vnutrishnikh rezerviv pidpryyemstva [Socialization of the accounting system in the context of control over the use of internal reserves of the enterprise]. In Teoriya i praktyka ekonomichnoho analizu: suchasnyy stan, aktual'ni problemy ta perspektyvy rozvytku [Theory and practice of economic analysis: current state, actual problems and prospects of development]: Materials of the IV International scientific and practical conference (Ternopil, October 2008): (pp. 215–218). Ternopil: TNEU. [in Ukrainian].

11. Sopilnyk, L. I., & Kolodiychuk, A. V. (2009). Upravlinnya konkurentospromozhnisty mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Management of competitiveness of machine-building enterprises at the present stage of development of Ukrainian economy]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19.10 (pp. 222–227). [in Ukrainian].

12. Chorna, N. (2018). Problemy rozvytku pidpryyemnytstva v Ukrayini [Problems of entrepreneurship development in Ukraine]. In Prykladna ekonomika – vid teorii do praktyky [Applied Economics – From Theory to Practice]: Materials of the International Scientific and Practical Conference (Ternopil, Oct 27, 2017) (pp. 77–79). Ternopil. [in Ukrainian].

Дані про авторів

Молнар Олександр Сергійович,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри економічної теорії, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Конончук Аліса Олегівна,

магістр, економічний факультет, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Ратушняк Микола Сергійович,

магістр, економічний факультет, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Данные об авторах

Молнар Александр Сергеевич,

к.э.н., доцент, заведующий кафедрой экономической теории, ГВУЗ «Ужгородский национальный университет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Конончук Алиса Олеговна,

магистр, экономический факультет, ГВУЗ «Ужгородский национальный университет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Ратушняк Николай Сергеевич,

магистр, экономический факультет, ГВУЗ «Ужгородский национальный университет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Data about the authors

Oleksandr Molnar,

Ph.D., Associate Professor, Head of the Department of economic theory, Uzhgorod National University

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Alisa Kononchuk,

Master's Degree, Faculty of Economics, Uzhgorod National University

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Mykola Ratushnyak,

Master's Degree, Faculty of Economics, Uzhgorod National University

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

УДК:336.22:330.15

БОДЮК А.В.

Сутність і особливості фіскальних надро-ресурсних продуктів

Предмет дослідження – вартості геологічних об'єктів, досліджуваних за потребами визначення понять фіскальної геології.

Мета написання статті – розробка окремих теоретичних понять, зокрема, фіскальних надро-ресурсних продуктів, фіскальної геології, за якими вона трактується як належна до ресурсології.

Методологія проведення роботи – метод абстрактно-логічного аналізу (при визначенні сис-